

МОРБИДИТЕТ СТАНОВНИШТВА ШУМАДИЈСКОГ ОКРУГА

Данијела Милошевић¹, Ана Колић Матковић², Марија Митрашиновић³, Весна Рашковић⁴,
Данијела Станојевић⁵, Бојан Павловић⁶, Оливера Ђурић⁷, Верица Павловић⁸, Марија Булатовић⁹

MORBIDITY OF POPULATION IN SHUMADIA DISTRICT

Danijela Milošević, Ana Kolić Matković, Marija Mitrašinić, Vesna Rašković, Danijela Stanojević,
Bojan Pavlović, Olivera Đurić, Verica Pavlović, Marija Bulatović

Сажетак

Увод/циљ. Циљ рада је анализа ванболничког морбидитета становништва Шумадијског округа и идентификација приоритетних здравствених проблема становништва те територије ради предузимања одговарајућих мера за њихово решавање.

Метод рада. Као извор података коришћени су извештаји о обољењима, стањима и повредама служби опште медицине, служби за здравствену заштиту предшколске и школске деце и служби за здравствену заштиту жена домова здравља Шумадијског округа за 2013. годину.

Резултати. У ванболничком морбидитету становништва Шумадије, у популацији одраслог становништва, најзаступљеније су болести система крвотока, са стопом морбидитета 447,24 на 1.000 одраслих становника, док водеће место у структури морбидитета у примарној здравственој заштити деце предшколског и школског узраста заузимају болести система за дисање, са стопом морбидитета од 4545,96 на 1.000 деце предшколског узраста, односно 1738,64 на 1.000 деце школског узраста. Болести мокраћно-полног система, са стопом морбидитета 225,17 на 1.000 особа женског пола, налазе се на првом месту у ванболничком морбидитету жена.

Summary

Background/Aim. The aim of this paper is the analysis of out-hospital morbidity of population in Shumadia district and identification of the priority health problems.

Methods. The data source were the Reports of diseases, states and injuries by Department of general practition, Department of health protection of pre-school and school children and Department of women's health protection in Health Institution in Shumadia district for the period 2013.

Results. In the outpatient morbidity of adult population in Šumadija, the most common diseases were those of the circulatory system with morbidity 447.24 per 1,000 adult population. Leading position in the structure of morbidity in primary care of children of preschool and school age is taken by diseases of the respiratory system with morbidity rate from 4545.96 to 1,000 preschool children, or 1738.64 per 1,000 children of school age. Diseases of the urinary tract with a morbidity rate of 225.17 per 1,000 females take the first place in outpatient morbidity of women.

Conclusion. As the mass non-contagious diseases are dominating in the morbidity and mortality structure of population in Shumadia district, it is necessary to intensify promotional-preventive measures and activities.

¹ Данијела Милошевић, Дом здравља Крагујевац (Health Centre Kragujevac).

² Ана Колић Матковић, Дом здравља Крагујевац (Health Centre Kragujevac).

³ Марија Митрашиновић, Дом здравља Баточина (Health Centre Batočina).

⁴ Весна Рашковић, Дом здравља Лапово (Health Centre Lapovo).

⁵ Данијела Станојевић, Дом здравља Горњи Милановац (Health Centre Gornji Milanovac).

⁶ Бојан Павловић, Дом здравља Горњи Милановац (Health Centre Gornji Milanovac).

⁷ Оливера Ђурић, Дом здравља Смедеревска Паланка (Health Centre Smederevska Palanka).

⁸ Верица Павловић, Дом здравља Чачак (Health Centre Čačak).

⁹ Марија Булатовић, Дом здравља Подгорица (Health Centre Podgorica).

Закључак. У структури морбидитета становништва Шумадијског округа доминирају масовне незаразне болести, те је неопходно интензивирање промотивно-превентивних мера и активности.

Кључне речи: морбидитет, ванболнички, Шумадијски округ.

Key words: morbidity, out-hospital, Shumadia district.

УВОД

Према дефиницији Светске здравствене организације, „здравље је стање пуног физичког, друштвеног и социјалног благостања, а не само одсуство болести или физичког дефекта“. Један од првих задатака државе је да стално води борбу за здравље свог становништва. Болести које су у прошлости доводиле до високе смртности становништва (епидемије куге, колере, богиња, туберкулозе, маларије), углавном су искорењене. Данас је здравље савременог човека угрожено болестима које су последица научно-технолошке револуције (загађивање животне средине, убрзавање темпа живота и рада, стрес). Расте оболевање и смртност од болести срца и крвних судова, злоћудних тумора, АИДС-а, од саобраћајних удеса, психичких обољења, алкохолизма, наркоманије.⁽¹⁾

Морбидитет (оболевање) је директни показатељ здравственог стања становништва.^(2, 3)

Поузданост овог показатеља је смањена чињеницом да се теже прикупљају подаци, као и због низа других неправилности везаних за прикупљање података. Као јединице посматрања узимају се: оболело лице, обољење и епизоде обољења.⁽⁴⁾

У нашој земљи морбидитетна статистика региструје обољење (а не оболело лице), при чему једно лице може боловати од више болести истовремено и више пута у току године.⁽⁵⁾

ЦИЉ РАДА

Циљ рада је анализа ванболничког морбидитета становништва Шумадијског округа и идентификација приоритетних здравствених проблема становништва те територије ради предузимања одговарајућих мера за њихово решавање.

МЕТОД РАДА

Извор података су извештаји о обољењима, стањима и повредама служби опште медицине, служби за здравствену заштиту предшколске и школске деце и служби за здравствену заштиту жена домова здравља Шумадијског округа за 2013. годину.

РЕЗУЛТАТИ РАДА

Водеће место у структури морбидитета у примарној здравственој заштити одраслог становништва на територији Шумадијског округа у 2013. години заузимају болести система крвотока, са стопом морбидитета 447,24 на 1.000 одраслих становника, које, као и друге хроничне масовне незаразне болести са прогредијентним током, често доводе до апсентизма, инвалидитета и скраћења дужине квалитетног живота. На другом месту налазе се болести система за дисање, са стопом морбидитета од 329,94 на 1.000 одраслих становника, које немају већи социјално-медицински значај, јер се ради о акутним обољењима са кратким током и могућношћу ефикасног лечења. Фактори који утичу на здравствено стање

и контакт са здравственом службом, са стопом оболевања 152,11 на 1.000 одраслих становника, су на трећем месту, док се болести мишићно-коштаног система и везивног ткива налазе на четвртом месту, са стопом оболевања 148,92 на 1.000 одраслих становника. Група болести мокраћно-по-

лног система налази се на петом месту, са стопом морбидитета 137,06 на 1.000 одраслих становника. Најчешћа обољења регистрована у примарној здравственој заштити одраслог становништва по општинама Шумадијског округа приказана су у Табели 1.

Табела 1. Најчешћа обољења/стања регистрована у примарној здравственој заштити одраслог становништва у Шумадијском округу у 2013. години.

Шумадијски округ	Болести система крвотока		Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести мишићно-коштаног система		Болести мокраћно-полног система	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	105159	447,24	77578	329,94	35765	152,11	35014	148,92	32226	137,06
Крагујевац	64443	445,35	59935	414,19	28687	198,25	26589	183,75	24636	170,25
Рача	3310	359,54	2371	257,54	528	57,35	1599	173,69	528	57,35
Баточина	Болести система за дисање		Болести система крвотока		Болести мокраћно-полног система		Болести мишићно-коштаног система		Болести система за варење	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	3194	344,18	2125	228,98	951	102,47	730	78,66	490	52,8
Кнић	Болести система за дисање		Болести система крвотока		Болести мишићно-коштаног система		Болести мокраћно-полног система		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	7021	606,98	6527	564,27	2435	210,51	2317	200,31	1520	131,4
Лапово	Болести система за дисање		Болести система крвотока		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести мишићно-коштаног система		Болести жлезда са унутрашњим лучењем, исхране и метаболизма	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	4153	667,47	2878	462,55	2060	331,08	1582	254,25	1342	215,68
Топола	Болести система крвотока		Болести система за дисање		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести мишићно-коштаног система	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	5109	287,75	4589	258,46	1948	109,71	1925	108,42	1917	107,96
Аранђеловац	Болести система крвотока		Болести система за дисање		Болести жлезда са унутрашњим лучењем, исхране и метаболизма		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести мокраћно-полног система	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	30978	851,2	8029	220,62	6808	187,07	5728	157,39	4832	132,77

• Стопа на 1.000 корисника

У службама за здравствену заштиту предшколске деце на територији Шумадијског округа у 2013. години пет најчешћих група болести су болести система за дисање, са стопом морбидитета од 4.545,96 на 1.000 деце предшколског узраста, следе фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом, са стопом морбидитета 1.279,68 на 1.000

деце предшколског узраста, болести ува и мастоидног наставка, са стопом од 464,65 на 1.000 деце предшколског узраста, и група болести коже и поткожног ткива, са стопом морбидитета 396,58 на 1.000 деце предшколског узраста. Група заразне и паразитарне болести има стопу оболевања од 332,68 на 1.000 деце предшколског узраста (Табела 2).

Табела 2. Најчешћа обољења/стања регистрована у примарној здравственој заштити деце предшколског узраста у Шумадијском округу у 2013. години.

Шумадијски округ	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести ува и мастоидног наставка		Болести коже и поткожног ткива		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	81741	4545,96	23010	1279,68	8355	464,65	7131	396,58	5982	332,68
Крагујевац	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести ува и мастоидног наставка		Болести коже и поткожног ткива		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	47429	4047,87	9172	782,79	5902	503,71	4231	361,09	3795	323,88
Рача	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести ува и мастоидног наставка		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	2618	4666,66	1537	2739,75	351	625,66	234	417,11	201	358,28
Баточина	Болести система за дисање		Болести мокраћно-полног система		Болести коже и откожног ткива		Болести система за варење		Болести ува и мастоидног наставка	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	3632	5553,51	341	521,4	226	345,56	176	269,11	145	221,71
Кнић	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Заразне и паразитарне болести		Болести ува и мастоидног наставка		Болести коже и откожног ткива	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	1096	1779,22	532	863,63	185	300,32	182	295,45	141	228,89
Лапово	Болести система за дисање		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести коже и откожног ткива		Болести ува и мастоидног наставка		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	1366	3283,65	129	310,09	127	305,28	124	298,07	98	235,57

Топола	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести система за варење		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести коже и откожног ткива	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	6944	6118,06	2224	1959,47	417	367,4	373	328,63	349	307,48
Аранђеловац	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Заразне и паразитарне болести		Болести ува и мастоидног наставка	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	18656	6473,28	9542	3310,89	2438	845,94	1452	503,81	1396	484,38

• Стопа на 1.000 корисника

Водеће место у структури морбидитета у примарној здравственој заштити деце школског узраста на територији Шумадијског округа у 2013. години заузимају болести система за дисање са стопом морбидитета 1.738,64 на 1.000 деце школског узраста. Група повреде, тровања и

последнице деловања спољних фактора, са стопом морбидитета од 141,17 на 1.000 деце школског узраста, налази се на петом месту по учесталости. У Табели 3 приказана су најчешћа обољења регистрована у примарној здравственој заштити деце школског узраста по општинама Шумадијског округа.

Табела 3. Најчешћа обољења/стања регистрована у примарној здравственој заштити деце школског узраста у Шумадијском округу у 2013. години.

Шумадијски округ	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести коже и поткожног ткива		Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	65088	1738,64	40145	1072,36	9417	251,54	6172	164,87	5285	141,17
Крагујевац	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести коже и поткожног ткива		Болести система за варење	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	37760	1669,9	28529	1261,67	6006	265,61	4564	201,84	3359	148,55
Рача	Болести система за дисање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Заразне и паразитарне болести		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	2384	1677,69	1727	1215,34	319	224,48	274	192,82	236	166,08
Баточина	Болести система за дисање		Болести мокраћно-полног система		Болести система за варење		Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	4419	2777,49	469	294,78	217	136,39	206	129,47	187	117,53

Кнић	Болести система за дусање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести коже и поткожног ткива		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	1202	709,56	340	200,7	192	113,34	191	112,75	152	89,72
Лапово	Болести система за дусање		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Болести система за варење		Заразне и паразитарне болести		Болести коже и поткожног ткива	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	1432	1415,01	183	180,83	110	108,69	99	97,82	99	97,82
Топола	Болести система за дусање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора		Болести система за варење		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	5832	2019,39	2951	1021,81	549	190,09	514	177,97	459	158,93
Аранђеловац	Болести система за дусање		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Заразне и паразитарне болести		Болести ува и мастоидног наставка	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	12059	1939,36	6597	1060,95	2172	349,3	830	133,48	727	116,91

• Стопа на 1000 корисника

У службама за здравствену заштиту жена у Шумадијском округу у 2013. години, најчешће дијагнозе су из групе болести мокраћно-полног система, са стопом морбидитета 225,17 на 1.000 особа женског пола, следе фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом, са стопом оболевања 143,14 на 1.000 женских становника. Група тумори,

која има велики социјалномедицински значај због хроничног тока, могућности секундарне превенције и високог учешћа у морталитету, има стопу оболевања 15,21 на 1.000 особа женског пола. Најчешћа обољења регистрована у примарној здравственој заштити становништва женског пола по општинама Шумадијског округа приказана су у Табели 4.

Табела 4. Најчешћа обољења/стања регистрована у примарној здравственој заштити жена у Шумадијском округу у 2013. години.

Шумадијски округ	Болести мокраћно-полног система		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Трудноћа, рађање и бабиње		Тумори		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	28936	225,17	18394	143,14	1969	15,32	1954	15,21	1261	9,82
Крагујевац	25544	320,95	13282	166,88	1589	19,96	1135	14,26	1087	13,65
Лапово	485	141,6	152	44,37	51	14,89	40	11,67	21	6,13

Аранђеловац	3132	156,76	580	29,03	278	13,91	122	6,10	21	1,05
Рача	Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Болести мокраћно-полног система		Трудноћа, рађање и бабиње		Тумори		Болести крви и крвотворних органа и поремећаји имунитета	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	447	91,02	393	80,02	280	57,01	44	8,96	4	0,81
Баточина	1004	200,75	720	143,97	120	23,99	80	15,99	38	7,59
Кнић	Болести мокраћно-полног система		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Трудноћа, рађање и бабиње		Симптоми, знаци, патолошки, клинички и лаб. налази		Заразне и паразитарне болести	
	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	382	63,01	144	23,75	37	6,10	34	5,60	18	2,96
Топола	Болести мокраћно-полног система		Фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом		Заразне и паразитарне болести		Трудноћа, рађање и бабиње		Тумори	
	број	стопа	број случајева	стопа	број	стопа	број	стопа	број	стопа
	832	87,21	233	24,42	92	9,64	68	7,13	63	6,60

- Стопа на 1.000 корисника

ДИСКУСИЈА

Резултати нашег истраживања показују да у ванболничком морбидитету становништва Шумадије доминирају масовне незаразне болести. У популацији одраслог становништва то су болести система крвотока, са стопом морбидитета 447,24 на 1.000 одраслих становника, док водеће место у структури морбидитета у примарној здравственој заштити деце предшколског и школског узраста заузимају болести система за дисање, са стопом морбидитета од 4.545,96 на 1.000 деце предшколског узраста, односно 1.738,64 на 1.000 деце школског узраста. Болести мокраћно-полног система, са стопом морбидитета 225,17 на 1.000 особа женског пола, налазе се на првом месту у ванболничком морбидитету жена у Шумадијском округу у 2013. години.

Резултати слични нашим, забележени су и у земљама у окружењу. У ванболничком морбидитету Републике Хрватске за 2013. годину, у служби опште медицине најза-

ступљеније су болести система за дисање (16,1% укупног морбидитета), следе болести система крвотока са 11,7%, и болести мишићно-коштаног система и везивног ткива, са заступљеношћу од 11,3%. Код предшколске деце најзаступљеније су болести система за дисање (35,7%), а следе заразне и паразитарне болести са учесталошћу од 10%. Исти је редослед водећих узрока оболевања и у школском узрасту: болести система за дисање чине 41,6%, а заразне и паразитарне болести 9,6% укупног морбидитета ове добне групе. Најчешће групе болести и стања због којих су жене долазиле у гинеколошку ординацију и користиле услуге примарне здравствене заштите жена у 2013. години су готово исте као и последњих неколико година. То су болести мокраћног и полног система, с учешћем од 49%, фактори који утичу на стање здравља и контакт са здравственом службом 29%, заразне и паразитарне болести 4%, трудноћа, порођај и бабиње 9,8%. (6)

У Црној Гори, водеће место у структури морбидитета у ванболничким службама заузимају болести система за дисање (47,22%), следе фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом (11,46%) и болести мокраћно-полног система, са заступљеношћу од 6,85%, док су болести система крвотока на четвртом месту (6,23%).⁽⁷⁾

У ванболничком морбидитету Федерације Босне и Херцеговине водеће групе болести су болести система за дисање и болести циркулаторног система, следе бо-

лести дигестивног система, коштаномишићног и генитоуринарног система.⁽⁸⁾

ЗАКЉУЧАК

Како у структури ванболничког морбидитета становништва Шумадијског округа доминирају масовне незаразне болести, неопходно је интензивирање промотивно-превентивних мера и активности са циљем унапређења здравља становништва и решавања приоритетних проблема.

ЛИТЕРАТУРА

1. Раде Биочанин, Сениша Алексић. Морбидитет становништва као последица девастације радне и животне средине. Фестивал квалитета, Крагујевац, мај 2009.
2. WHO. Terminology for European Health Policy Conference – A glossary with equivalents in French, German and Russian. Copenhagen: Regional Office for Europe. 1994; p. 25.
3. Стаматовић М, Јаковљевић Ђ, Легетић Б, Мартинов-Цвејин М. Здравствена заштита и осигурање. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
4. Милић Ч, Коцић С. Социјална медицина. Практикум, Медицински факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2002.
5. Мартинов-Цвејин М и сар. Здравље становништва Војводине. Мед Прегл 2007; 60(11–12): 559–563.
6. Хрватски здравствено-статистички љетопис за 2013. годину. Доступно на URL: [Http://www.hzjz.hr/publikacije/hzs_ljetopis/index.htm](http://www.hzjz.hr/publikacije/hzs_ljetopis/index.htm)
7. Статистички годишњак о здрављу становништва и здравственој заштити у Републици Црној Гори. Институт за јавно здравље Републике Црне Горе, Подгорица, 2013.
8. Здравствено стање становништва и здравствена заштита у Федерацији Босна и Херцеговина. Доступно на: www.zzjzfbih.ba/.../Zdravstveno-stanje-stanovnistva.

Контакт: Снежана Радовановић, Николе Пашића 1, 34000 Крагујевац, тел: 034/504-532; моб: 064/15-09-414, e-mail: jovanarad@yahoo.com